

Jumalateenistus Nõos P, 24.11.2024 kell 11.00, surnutepüha

Lektsioonid: Ilm 20:11–21:1; Mt 25:31–46

Pihikõne: Ilm 2:10

Jutlus: Tn 12:1–3

Laulud: 216 (1–5); 449A (1–2, 3); 173 (1–3); 175 (1–6)

Ja sel ajal tõuseb Miikael, see suur vürst, kes seisab su rahva laste eest. Siis on kitsas aeg, millist ei ole olnud rahvaste algusest peale kuni selle ajani; aga sel ajal päästetakse su rahvas, kõik, keda leitakse olevat raamatusse kirjutatud. Ja paljud neist, kes magavad mulla põrmus, ärkavad: ühed igaveseks eluks ja teised teotuseks, igaveseks põlastuseks. Siis paistavad mõistlikud nagu taevalaotuse hiilgus, ja need, kes saadavad paljusid õiguse teele, otsekui tähed ikka ja igavesti.

Taanieli raamatut peetakse üheks enim Uut Testamenti mõjutanud raamatuks Vanast Testamendist. Siit pärineb nimi Inimese Poeg, mida Jeesus kasutab enda kohta. Taanieli raamatus mainitakse kolm korda ühte peainglitest Miikaeli, keda mainitakse ka Uue Testamendi Ilmutusraamatus. Ja kujutlus surnute ülestõusmisest, mida kuulsime ka tänases kirjakohas, sarnaneb surnute ülestõusmise kirjeldustega Uuest Testamendis. Uurijad on ka välja toonud, et ehkki meile tuntud Taanieli raamat pärineb 2. sajandist eKr, ennustab see väga täpselt ette Uue Testamendi sündmusi, seega u 200 aastat ette. Ja nt Martin Lutheri arvates ennustab see üsna täpselt ette ka hilisemaid ajaloosündmusi. Vaatame meie kirjakohta peategelasi ja põhimõisteid.

Kõigepealt peaingel Miikael. Juutluses on peaingel Miikael mainimist leidnud alates 3–2. sajandist eKr ja teda nimetatakse üheks seitsmest peainglist. Taanieli raamatust saame teada, et ta on Jumala poolt pandud vastutama Iisraeli rahva käekäigu eest. Ta on ka Iisraeli eestkostja, kes vaidlustab saatana nõude Moosese surnukehale (see seik kajastub ka Uuest Testamendis Jd 9). Miikael teenib ülempreestrina taevases pühamus ja saadab õigete surnute hingi paradiisi.

Uues Testamendis mainitakse Miikaeli, lisaks juba mainitud kirjakohta Juuda kirjas, pikemalt Ilmutusraamatu 12:7–12, kus ta võitleb saatana ja heidab ta taevast välja, nii et saatanal pole enam inimeste süüdistajana juurdepääsu Jumalale. Paneme ka tähele, et Lk 22:31j ütleb Jeesus Peetrusele: „Siimon, Siimon, vaata, saatana on väga püüdnud sõeluda teid nagu nisu! Aga mina olen sinu pärast Jumalat palunud, et su usk ei lõpeks.“ Uurijad on sellest sõnast järeldanud, et Uues Testamendis on Jeesus üle võtnud rolli, mis juutluses omistati peaingel Miikaelile. Nõnda on Miikael ja Jeesus Kristus omamoodi ametikaaslased, Miikael siiski loodud olend, Kristus aga Looja ise.

See peaingel Miikaeli rolli üle kandumine Jeesusele Uues Testamendis lubab meid ka tänast Taanieli raamatu kirjakohta käsitleda lõpuaja kontekstis, kuna Vanas Testamendis on nimetatud „kitsast aega“ mõistetud juutidele vaenuliku kuningas Antiohos Epifanese aega 2. sajandil eKr.

Nõnda võime selleks „kitsaks ajaks“ pidada aega, mis pole veel kätte jõudnud, kuid mis enne Jeesus Kristuse teist tulemist kindlasti kätte jõuab (sellest kõneleb ju ka Jeesus ise). Kas praegu on kitsas aeg? Oleneb, kelle silme läbi vaadata. Kui vaatame praegustes maailma sõjakoldeis kannatavate rahvaste silme läbi, siis on kitsas aeg juba praegu käes. Ent siiski näib see olevat alles „sünnitusvalude algus“, nagu ütleb Jeesus Mt 24:8 ja Mk 13:8. Loogika ütleb, et lõpuajale eelnev kitsas aeg on globaalne ja puudutab kõiki maailma rahvaid korraga. See on aeg, mille kohta Jeesus ütleb Mt 24:8: „Ja kui ülekoorus võtab võimust, jahtub paljude armastus.“

Kuid Jeesus jätkab siin järgmises salmis: „Aga kes peab vastu lõpuni, see pääseb.“ Seega on ka sellel lõpuaja kitsal ajal võimalus pääseda. Taaniel ütleb: „...sel ajal päästetakse su rahvas“. VT-s on selle Jumala rahvana mõistetud muidugi Iisraeli rahvast, kuid Uue Testamendi kontekstis on selleks kristlaskond.

Kuid Taaniel lisab meie kirjakohta ka olulise täpsustuse: päästetakse „kõik, keda leitakse olevat raamatusse kirjutatud“. Uues ja Vanas Testamendis kokku on üle kümne korra viidatud mingile raamatule, kuhu Jumal on kirjutanud nende nimed, kes pääsevad igavesse ellu. Need, kelle nime Jumal Viimsel Kohtupäeval sealt Eluraamatust ei leia, satuvad, nagu Taaniel ütleb, „teotusse,

igavesse põlastusse“. Ilmutusraamatus öeldakse ka, et need, keda ei leita Eluraamatust, visatakse tulejärve.

Kui me usume, et Piibel on Jumala sõna ja tõde, siis peame tõsiselt mõtlema, kas tahame pääseda igavesse ellu või langeda igavesse põlastusse. Ja teiseks peame mõtlema, mida selleks teha, et igavesse põlastusse mitte langeda.

Piiblist loeb küll välja seda, et Jumal on päästetute arvu juba loomise alguses ette ära määranud. Siit on pärit predestinatsiooniõpetus, mis on protestantluses rohkem tuntud kalvinismis. Kuid Jeesus õpetab ka, et päästavad usk ja ristimine. Tuntud on Jeesuse sõnad Mk 16:16: „Kes usub ja on ristitud, see päästetakse...“ Seega viib Eluraamatusse n-õ subjektiivne ja objektiivne tegevus.

Kasutades apostel Pauluse sõnu Rm 10:9j: „Kui sa oma suuga tunnistad, et Jeesus on Issand, ja oma südames usud, et Jumal on ta üles äratanud surnuist, siis sind päästetakse.“ See on siis n-õ subjektiivne, inimese sisemusest, ja ka kõnest, tulenev tegevus, mis viib Eluraamatusse.

Teine on aga ristimine, mis on minu teada kõigis kristlikes kirikutes sakrament või vähemalt samaväärse tähendusega. See on n-õ objektiivne tegevus, et päästetud saada. Ristimine ei nõua palju vaeva, võib-olla küll julgust – kui mõtleme kirikuvaenulikele aegadele kasvõi meie enda rahva lähiminevikust. Ent võib-olla just selle suhtelise lihtsuse tõttu on Jumal ristimise sidunud usuga, mille säilitamine on märksa raskem. Oleme ju kõik kuulnud ristitud inimestest, kelle puhul see tõsiasi võib selguda alles matusekõnes. See tähendab, et oma eluajal on selle inimese päästekindluse n-õ subjektiivne pool olnud olematu.

Taaniel ütleb ka: „Ja paljud neist, kes magavad mulla põrmus, ärkavad...“ Seega käib pääsemine kõigi kohta, kes on kunagi elus vastu võtnud ristimise ja pöördunud usus Jumala poole – olgu nad elus või surnud. Mulle meeldib õigeusu lähenemine nende puhul, kes on läinud usus juba oma haudadesse. Nad on oluline osa kogudusest ja seda sümboliseerivad ikoonid, aknad surmajärgsesse olemisse. Jumalateenistuse ajal on nad seetõttu vaikivaina koguduse keskel, kuid mitte millegi poolest vähem tähtsad.

Meie luterlikus kirikus päriselt sellist lähenemist pole, kuid on siiski surnute mälestamine. Seda tehakse palju kordi aastas. Nt meie koguduses matusele järkeval pühapäeval ja kirikuaasta lõpul, nagu täna, surnutepühal kirikus ning suvisel surnuaiapähal surnuaial. Lisaks mälestame jumalateenistusel surnuid alati, kui kellegi tekib selleks soov. Ka selline viis on märk sellest, et Jumal tahab kogudust näha ühe tervikuna. Sest nagu ütleb apostel Paulus Rm 14:8: „Kas me nüüd elame või sureme – me oleme Issanda päralt.“

Tõsi, alati tekib küsimus, et kas kõiki inimesi, kes on Jumala sõnaga maamulda maetud, võib käsitleda Kristuse kogudusena. Sest, nagu juba öeldud, osadel ristitud inimestel võis elus puududa usk. Ja kuna kirik matab tänapäeval surnu lähedastele suunatud hingehoidlikel põhjustel ka ristimata inimesi, siis võib samuti öelda, et üks Jumala antud tingimus, saada kirjutatud Eluraamatusse ja pääseda niiviisi igavesse ellu, pole täidetud.

Pean tunnistama, et mina seda küsimust lõpuni lahendada ei oska. Ega oska, arvan, ka keegi teine, kes uurib Piiblit põhjalikult ning seoses ajalooga, millest piiblisündmused kõnelevad. Kas oskan ma endagi kohta kindlalt väita, et minu puhul on Eluraamatusse pääsemise ja seal püsimise tingimused täidetud? Sest ristitud ma küll olen, kui oma usu mõõtu ma ei tea. Sel lihtsal põhjusel, et mul puudub mõõtkava, mis on olemas Jumalal. Ja tema mõtted, nagu ütleb prohvet Jesaja, pole meie, inimeste mõtted.

Kes siis päästaks meid, argu ja oma usus ebakindlaid inimesi? Eks ikka Jumala sõna! Minule on alati raskeil kahtlusehetkil lohutuseks apostel Pauluse sõnad Fl 3:12 ja Fl 3:16: „...ma püüan kätte saada seda, mille pärast Kristus Jeesus on minu kätte saanud. ... Ometi, sealt, kuhu oleme jõudnud, astugem edasi sama rada!“

Kui meile ka vahel tundub, et pole õigesti elanud, siis vaadake ette Kristuse ristile ja mingem edasi täpselt sealt, kuhu oleme jõudnud. Küll kõigeväeline kolmainus Jumal aitab meid tagasi õigele rajale, kui oleme sealt eksinud!

Ja lõpetuseks ka mõni sõna meie kirjakoha viimasest salmist: „Siis [surnute ülestõusmisel] paistavad mõistlikud nagu taeva laotuse hiilgus, ja need, kes saadavad paljusid õiguse teele, otsekui tähed ikka ja igavesti.“ Taanieli raamatu kontekstis on siin arvatavasti mõeldud 2. eelkristliku

sajandi tagakiusamistes oma usule kindlaks jäänud Iisraeli rahva liikmeid. Meie kristlastena aga võime selliste inimeste all mõelda pühakuid.

Kes on pühak? Oma elus teistest enam Jumala käske täitnud inimene, kes on nõnda teistele eeskujuks. Näeme aga, et vaid üksikud inimesed on maailmas tuntud pühakutena: Piibli tegelased, kelle nimi on saanud üldlevinud ees- või perekonnanimeks paljudel rahvastel: Johannes, Markus, Matteus, Paulus, Peetrus, Maarja. Selles maailmas on tuntud näitlejad, sportlased, poliitikud. Küllap on Jumal niimoodi lubanud. Kuid surnute ülestõusmisel saavad esimesed viimasteks ja viimased esimesteks. Need, kes on maailmas tähelepanu pälvinud, ei pruugi seda pälvida Viimses Kohtus. Ja need, kes pole siin maailmas tähelepanu pälvinud, on oma usu tõttu igaviku lävel võib-olla hoopis supertähed.

Jätkem viimane sõna alati Jumalale!

Aamen.